

CONTRIBUȚIA DR. NICOLAE BĂLAN, VIITORUL MITROPOLIT AL ARDEALULUI LA REALIZAREA MARI UNIRI

Ioachim Lazăr

La 21 octombrie 1918 primul ministru francez G. Clemenceau trimitea un mesaj verbal către prim ministrul român Ion I. C. Brătianu prin care spunea românilor: Fiți gata¹, mesaj în urma căruia a fost mobilizată armata română din Moldova². La 18 noiembrie 1918, Consiliul Național Român Central adresa un manifest către popoarele lumii, tipărit în limbile română, franceză și engleză, în care aducea la cunoștința acestora hotărârea națiunii române de a înființa "pe teritoriul locuit de dânsa statul său liber și independent", de a "peri mai bine decât a suferi mai departe sclavia și neatârarea"³. În aceeași zi memorabilă, Ion I.C. Brătianu adresa o scisoare Consiliului Național Român din Blaj, cuprinzând principiile care ar trebui să fie luate în seamă de românii ardeleni în lupta lor pentru unirea Transilvaniei cu România; adunare națională cu o largă participare populară, unirea necondiționată, drepturi și libertăți democratice⁴.

A doua zi Capitlul mitropolitan din Blaj, printr-un circular, îndemna preoțimea să sprijine consiliile și gărzile naționale în acele zile "în care se croiește soarta și viitorul obiditului și mult încercatului nostru popor"⁵. Paralel cu acțiunile bisericii greco-catolice, biserica ortodoxă acționa pentru realizarea aceluiași ideal. Consiliul Național Român din Sibiu, aflat sub președenția lui Andrei Bârsanu și având în rândurile sale câțiva tineri entuziaști, printre care amintim numele profesorilor Nicolae Bălan, Silviu Dragomir și Ioan Broșu, cerea Consiliului Național Român Central de la Arad să ia măsuri pentru a stabili legătura cu oamenii politici de la Iași "spre a coordona de comun acord mișcarea ce trebuia începută în Ardeal în sensul afirmării voinței poporului român pe baza principiilor wilsoniene"⁶. Apreciind ca justă propunerea sibienilor, arădenii le-au sugerat, motivând apropierea lor de graniță, să caute să intre în legătură cu guvernul de la Iași cărora să le ceară "intrarea cât mai urgentă a trupelor române în Ardeal"⁷. Profesorul Nicolae Bălan, viitor mitropolit, însoțit de către căpitanul Victor Precup, pornea, la 14 noiembrie 1918, spre Iași, cu misiunea primită din partea Consiliului Național Român Central, de a cunoaște atitudinea guvernului României și al altor oameni politici cu privire la drumul de urmat al românilor din Transilvania.

Îmbrăcat în uniformă militară austriacă, Nicolae Bălan trecea drept ordonanța căpitanului Precup. Cei doi au pornit cu automobilul pe ruta Sibiu, Mediaș, Târgu Mureș, Reghin, Bistrița, Vatra Dornei, Pașcani, Iași. La traversarea orașului Târgu Mureș, ocupanții automobilului au arborat drapelul maghiar pentru evitarea unor incidente, înlocuit după ieșirea din oraș cu cel românesc, până la terminarea călătoriei. La Reghin, Nicolae Bălan s-a întâlnit cu membrii Consiliului Național Român și cu primarul orașului, care i-au declarat că "lumea de acolo așteaptă intrarea armatei române"⁸. La fel a procedat și la Bistrița, unde s-a întâlnit cu V. Pahone și D. Loghin, membri ai Consiliului Național Român, care i-au dat lămuriri asupra

stării de spirit de acolo⁹.

La 18 noiembrie, au sosit la Iași, iar a doua zi s-au prezentat generalului C-tin Coandă, președintele Consiliului de Miniștri, căruia, după ce i-au făcut un raport detaliat "asupra situației din Ardeal, a-u cerut să trimită acolo cât mai repede armată, care este așteptată de populație cu o vie nerăbdare și în frigurile entuziasmului"¹⁰. Generalul Coandă i-a recomandat să fie întâlnit și Ionel C. Brătianu. Imediat Nicolae Bălan și căpitanul Precup s-au îndreptat spre Marele cartier general, unde vreme de două ore, l-au informat pe generalul Prezan asupra mișcării celor două divizii austro-ungare din Ardeal, despre starea suflutească a populației românești și minoritare, cerând trimiterea de urgență de trupe românești, "pentru a afirma fără întârziere puterea statului român"¹¹.

În aceeași zi de 19 noiembrie, au fost primiți și de I.I.C. Brătianu, unde erau adunați toți membrii marcanți ai partidului liberal, cărora le-au repetat cererile adresate Președintelui Consiliului de Miniștri și șefului Marelui Stat Major, generalul Prezan. S-au mai întâlnit și cu Alex. Constantinescu și profesorul Nicolae Iorga. În 20 noiembrie au fost primiți în audiență de regele Ferdinand care i-a spus profesorului Nicolae Bălan următoarele: „Du Ardealului inima mea"¹². În aceeași zi, generalul Prezan, șeful Marelui Stat Major, anunța trecerea armatei române peste Carpați cu gândul ca în numele unor sfinte drepturi naționale și omenești „să garanteze libertatea deplină a tuturor"¹³.

La 21 noiembrie 1918, Liga Culturală a ținut o adunare în memoria lui Mihai Viteazul. Solicitat de Nicolae Iorga, Nicolae Bălan a rostit o înflăcărată cuvântare pe care o redăm mai jos:

„Domnilor și fraților!

Românii cei vechi aveau credința că eroul ale cărui oseminte nu-și dorm somnul de veci împreunate în același pământ își poartă fără odihnă sufletul de la o margine la alta până când e întregită mâna de lut în care odinioară se sălășluiește. Așa a cutreerat și sufletul mare al eroului de la Călugăreni și Șelimbăr cuprinsul pământului românesc ... Trupul lui a fost sfâșiat în bucăți de dușmani pe Câmpia Turdei. Capul lui, în cuprinsul căruia s-a plămădit cel mai sfânt vis al neamului nostru, după o pribegie de peste 317 ani, în cursul căreia a străbătut pământul românesc de la Arieș până la marginile Niprului, astăzi se găsește în cetatea unirii, unde acum 59 de ani s-a realizat Unirea Moldovei cu Muntenia și unde nu de mult s-a împlinit și Unirea Basarabiei cu patria noastră. Înaintea aceluia craniu de cea mai înaltă semnificație simbolică pentru noi în zilele mari de astăzi, am venit ca sol al Ardealului ca să talmăcesc voința nestrămutată a întregului nostru popor de a reîntregi moștenirea națională a marelui erou. Ceea ce neîntrecutul voievod pentru o clipă, vai, prea scurtă, a putut înfăptui, a rămas nu ca un vis. Duhul lui Mihai a lăsat în acea tresărire de o clipă urme adânci în sufletul poporului nostru. Acel duh a mănat în lupta dezbritoare pe Horea, Cloșca și Crișan, el a însuflețit pe Craiul Munților, Avram Iancu și pe tovarășii lui, Popa Balint și Axente Sever și tot el a întărit inimile luptătorilor noștri care au umplut temnițele muced de la Vaș, Seghedin și Cluj. Faptele eroilor de la Mărășești și Mărăști ne-au umplut de bucurie și ne-au întărit nădejile care nici în clipele cele mai grele de încercare nu s-au stins, ci au trăit neînduplecate în inimile noastre. Eternă recunoștință viteazului căpitan al oștirii, M. S. Regele Ferdinand I care într-un chip atât de desăvârșit s-a identificat cu idealul lui Mihai și al neamului românesc de pretutindeni! Recunoștință adâncă și neuitată aducem Maiestății sale regina Maria pentru osteneala și jertfele supraomenești ce le-a depus ca mamă a răniților și a celor suferinzi, pe altarul fericirii neamului!

Iară noi fraților dacă ne-a învrednicit Dumnezeu părinților noștri să fim martori ai acestor vremuri mari, să ne oțelim sufletele, să ne strângem rândurile, să ne încordăm toate

puterile pentru munca serioasă, prin care chemați suntem să croim viitorul plin de glorie a neamului nostru. Patria noastră astăzi este în inimile noastre și cu ajutorul prețios al puternicilor aliați și generoși protectori ai cauzei noastre drepte, va primi ființa văzută în ochii tuturor strălucind mândră între popoare ca soarele aici în răsărit. Trăiască Dinastia, sub sceptrul căreia se înșiruiesc rândurile credinciosului său popor din Ardeal. Pe cetatea din Alba Iulia fălăie astăzi mândrul nostru tricolor și așteaptă intrarea triumfală demnului urmaș a lui Mihai¹⁴.

Rezultatele misiunii lui Nicolae Bălan, s-au materializat repede. În 23 noiembrie 1918 un aeroplan decola de la Bacău, ducând 6000 de manifeste date de generalul Prezan, spre a fi aruncate în satele ardelen. Aeroplanul ateriza pe Câmpia Libertății de la Blaj și aviatorul locotenent Vasile Niculescu și căpitanul Victor Precup, înmănuau o scrisoare confidențială dr. Vasile Suci, vicarul mitropoliei, pentru a fi predată lui Vasile Goldiș. În scrisoare Nicolae Bălan îi cerea lui Vasile Goldiș, ca la Marea Adunare de la Alba Iulia ce se pregătea "să nu se pună nici un fel de condițiune la unire, deoarece un asemenea fapt ar îngreuna enorm mersul tratatelor diplomatice ulterioare¹⁵.

La 10/23 noiembrie 1918 Nicolae Bălan se decide pentru întoarcerea în Transilvania. Trece pe la generalul Prezan, pentru a-și lua rămas bun, găsindu-l pe acesta îngrijorat. Cerându-i să păstreze secretul generalul îi comunică că a primit de la Giurgiu, de la generalul Berthelot, o comunicare prin care i se punea în vedere "că aliații opresc înaintarea trupelor române în Ardeal"¹⁶. Știrea a produs o adevărată consternare în cercurile conducătoare de la Iași. Cunoscută doar de regele Ferdinand, Ion I. C. Brătianu, generalii Coandă și Prezan, a fost păstrată în strict secret de stat. Trecând peste interdicțiile aliaților s-a continuat trimiterea de trupe în Transilvania.

În situația creată Nicolae Bălan redactează un memoriu către generalul francez și pleacă împreună cu doamna și domnul general Prezan, cu generalul francez Laffont către București. Apoi și-au continuat drumul cu automobilul spre Giurgiu. În urma întrevederii dintre generalii Prezan și Berthelot s-a lămurit problema, întrucât generalul Francket D'Esperey, comandantul suprem al armatelor aliate din Balcani care încheiasă în 7 noiembrie armistițiul de la Belgrad cu contele Karolyi, hotărâse, necunoscând situația din Transilvania "că administrația civilă va rămâne și mai departe în mâinile guvernului unguresc"¹⁷.

După întrevedere, Nicolae Bălan este prezentat generalului francez, căruia, fără a-i mai remite memoriul, i-a exprimat dorința fierbinte a poporului român, că armata română și cea aliată să pătrundă cât mai repede în Transilvania¹⁸.

Acțiunea lui Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului a constituit o mică piatră la temelia Marii Uniri. Ea se înscrie în acțiunea acelor forțe spirituale cu ajutorul cărora Biserica românească a ținut trează conștiința poporului român și a contribuit la realizarea supremului nostru ideal național, Unirea tuturor românilor între hotarele firești ale pământului locuit și stăpânit de noi.

NOTE

1. "Telegraful Român", 1930, nr. 1-2.
2. I. Dăncilă, *Biserica strămoșească și Marea Noastră Unire. Contribuția mitropolitului Nicolae la actul Unirii*, în "Revista teologică", XXX, nr. 5-8 / mai-august 1940, p. 133.
3. Șt. Pascu, *Făurirea statului național unitar român, 1918*, vol. II, București 1983, p. 133.
4. *Ibidem*, p. 135.
5. *Ibidem*.

6. I. Dăncilă, *op. cit.*, p. 14.
7. *Ibidem*.
8. *Ibidem*, p. 185.
9. *Ibidem*.
10. *Ibidem*.
11. *Ibidem*, p. 186.
12. *Ibidem*.
13. Șt.Pascu, *op. cit.*, p. 135.
14. I. Dăncilă, *op. cit.*, p. 187-189.
15. *Ibidem*, p. 189.
16. *Ibidem*.
17. *Ibidem*, p. 191.
18. *Ibidem*.

THE CONTRIBUTION OF Dr. NICOLAE BĂLAN - THE FUTURE METROPOLITAN OF TRANSYLVANIA TO THE REALISATION OF THE GREAT UNION
(Abstract)

From several actions which prepared the Great Assembly of Alba Iulia at dec. the 1-st 1918, it is presented the visit to Iassy in nov. 14 1918 of dr. Nicolae Bălan, charged by the Central Romanian National Council find out about the attitude of the Romanian government, of other politicians, concerning the way to follow by the Romanians of Transylvania.

After he met - in Iassy - C-tin Coandă, general, president of the Council of Minister, Prezan, general, chief of staff, I.I.C. Brătianu and the leading of the Liberal Party, N. Iorga and the leading of the Cultural Ligue, king Ferdinand dr. Nicolae Bălan went to Giurgiu, together with general Prezan in order to speak with the french general Berthelot about the presence of Romanian army in Transylvania.

The action of N. Bălan is a part of the major contribution of the Ancient Church to the Great Union.